

Neveneffecten deel 2: positieve actie¹

Frans Matser – publicist*

In de jaren tachtig begon men op papier serieus werk te maken van vrouwen in de krijgsmacht. Om vooral aan de politiek en maatschappij te laten zien dat we hier hard aan werkten, werden tal van beleidsmaatregelen genomen. Die kon je eigenlijk verdelen in twee soorten. Slecht beleid, waar niets van terecht kwam en goed beleid, dat dan door de uitvoerders werd getorpedeerd. Het eerste gebeurde meestal met opzet, het tweede meestal uit angst, onkunde of stom toeval. Aan de Tweede Kamer schreven we ondertussen dat het best goed ging. Een paar voorbeelden.

Plotseling verschenen er op operationele kazernes dames en die waren daar nooit geweest

Zo bleek bijvoorbeeld dat er heel weinig vrouwen bereid waren om naar een van de beroepsopleidingen te gaan. Hoewel de KMA kort daarvoor was opengesteld voor dames, was de sfeer daar nog niet zo dat grote aantallen vrouwen zich geroepen voelden om dit carrièrepad in te slaan. Vier jaar investeren in een fysiek zware specifieke beroepsopleiding zagen veel meiden niet zitten. Want hoe zou het je vergaan als je echt in het leger kwam en leiding moest geven aan alleen maar mannelijke (dienstplichtige) ondergeschikten? Geen idee, want rolmodellen waren er niet.

Niemand kon die vraag beantwoorden, omdat de vrouwen die in de jaren daarvoor toetraden tot de krijgsmacht via het traject MILVA, LUVA of MARVA doorgaans louter op beschermde plaatsen ondersteunende functies bekleedden. Slechts weinigen van de paar honderd vrouwen die bij Defensie werkten hadden ooit leiding (mogen) geven aan een peloton of compagnie mannen. Beleidsmakers besloten daarom dat je eerst meer vrouwen binnen moest zien te halen om dat imago van een mannenbedrijf een beetje te verminderen. Dus kwam iemand op de proppen met het KCV-project. Korte Contracten voor Vrouwen. In feite werd besloten om een groot aantal dienstplichtige functies open te stellen voor vrouwen. Behalve een goede gezondheid kenden deze functies geen eisen. Getalsmatig werd het project een redelijk succes. Door de lage drempel trok dit project honderden – meestal laagopgeleide – dames. Wat er daarna gebeurde was interessant. Want de compagniescommandant – die daar natuurlijk niet om gevraagd had – kreeg plotseling in plaats van hoog opgeleide en fysiek sterke mannen op dezelfde functies lager opgeleide en fysiek zwakkere vrouwen. Dat was niet zo'n geweldige start. Natuurlijk konden de dames daar zelf niet veel aan doen. Door het systeem van de dienstplicht werden nu eenmaal grote aantallen overgekwalificeerde jongens op eenvoudige functies gezet. En ja, mannen zijn door de bank genomen fysiek wat sterker dan vrouwen. Maar het werd nog erger, want plotseling verschenen er op operationele kazernes dames. En die waren daar nooit geweest. En als ze er heel soms al waren, dan als secretaresse van de generaal. Maar nu kreeg de nietsvermoedende pelotonscommandant plotseling in plaats van 30 mannen, 29 mannen en één

* Op deze plaats vindt u afwisselend een bijdrage van Frans Matser en luitenant-kolonel der Mariniers Marc Houben.

1 'Neveneffecten, deel 1' verscheen in *Militaire Spectator* 179 (2010) (2) 110-111.

vrouw. De paniek sloeg toe. In die tijd waren de meeste soldaten nog gelegerd met zes man op een kamer. Meestal groeps- of pelotons-gewijs. Een meisje op zo'n kamer leggen met vijf mannen leek geen goed idee. Een meisje alleen op een kamer leggen, betekende dat je vijf slaappleatsen kwijt was en je hele gebouwindeling niet meer klopte. En wat te denken van 's nachts één meisje in een gebouw met honderd mannen? Zou dat wel goed gaan als iedereen terug kwam van het stappen? Goede raad was duur.

De pelotonscommandant klopte dus aan bij de compagniescommandant, die zich met dezelfde vraag vervoegde bij de bataljonscommandant. En die nam dan meestal een kloek besluit. De dame in kwestie werd in het officiers- of onderofficiershotels ondergebracht in een eenpersoonskamer. Meestal een paar kilometer verwijderd van haar medesoldaten en haar compagnie. Dus wat kreeg de commandant: een lager opgeleide, fysiek zwakkere soldaat die altijd te laat bij de les was (omdat ze nog even naar het hotel moest rennen), in het verkeerde tenue stond (omdat ze de laatste wijzigingen die door het gebouw waren omgeroepen niet had gehoord) en niet goed bij de rest van de groep lag vanwege haar privileges (eenpersoonskamer, hoger salaris). Slechts weinig vrouwen bleken bereid om na deze ervaring hun verblijf in de krijgsmacht te verlengen en slechts weinig mannen kregen zo een warm gevoel voor de vrouw in de krijgsmacht. Kortom, het tegenovergestelde werd bereikt.

Een ander briljant plan werd gelanceerd. Vrouwen gaven in diverse onderzoeken aan graag in deeltijd te willen werken, dus kwam er een regeling deeltijdwerk. Echt een succesnummer. De regeling begon met een serie bepalingen die personen van de regeling uitsloot. En wat bleek: deze beperkingen waren zo geformuleerd dat 98 procent van de landmachtvrouwen geen gebruik van de regeling kon maken! Toen de onderzoeker probeerde te achterhalen hoe dat nu gekomen was, vertrouwde een stafofficier hem in een openhartige bui toe dat de regeling de kamer van de bevelhebber was ingegaan zonder de beperkingen en er met de beperkingen in vulpen

bijgeschreven uit was uitgekomen. Het was niet helemaal duidelijk of de bevelhebber die regeltjes er zelf bij had geschreven of een overijverige kabinetschef.

De commandant kreeg een fysiek zwakkere soldaat die niet goed bij de rest van de groep lag

Helaas waren er zo nog veel meer voorbeelden van volstrekt mislukte projecten. En dat was natuurlijk een onwelkome boodschap. Nadat de onderzoeker klaar was met zijn evaluatierapport werd dit gepresenteerd aan de opdrachtgever, de Directeur Personeel en een vijftiental sleutelfiguren uit de krijgsmacht die bij het beleid betrokken waren. De onderzoeker zag een unieke kans om al die experts te gebruiken en vroeg vóór de presentatie aan zijn gehoor om op een klein briefje hun eigen inschatting van de effectiviteit van het positieve actiebeleid te maken op een schaal van 1 (helemaal niet effectief) tot 10 (zeer effectief). De uitkomst van deze enquête was een 2,9. Geen rapportcijfer waarmee u uw kind thuis wilt zien komen van school. En laat dat nu hetzelfde resultaat zijn als de uitkomst van de studie waar een jaar aan gewerkt was en waar een enorme hoeveelheid data voor was verzameld. Natuurlijk werd de studie daarna 'geclassificeerd' door de souschef die belast was met het personeelbeleid.

Tja, zo ging dat in die tijd. Stel je voor dat de Russen er achter gekomen waren dat het niet goed zat met ons positieve actiebeleid. Dan had onze wereld er vandaag de dag heel anders uitgezien. Het Warschaupact zou geen moment hebben geaarzeld en ons hebben overmeesterd. We zouden dan nu allemaal Russisch spreken in den Haag. Gelukkig is tegenwoordig alles anders en komen dit soort zaken niet meer voor. Dat weet u net zo goed als ik. ■